

Književnost.

Silvin Sardenko: **Slovanska apostola.** Zgodovinska igra v petih dejanjih. Ob 1025 letnici Metodove smrti (885 - 1910). V Ljubljani 1910. Izdalo „Apostolstvo sv. Cirila in Metoda.“ Založila Katoliška Bukvarna. Str. 70. —

Sardenkova zgodovinska igra nam predočuje tipične prizore iz onega velikega časa, ko sta slovanska apostola, boreč se s poganstvom, z razkolništvom in narodnostnimi nasprotji, privedla Slovane do katoliške vere. Velika zasluga Sardenkova je ta, da pojmuje kulturno delo Cirilovo in Metodovo mnogo globlje, nego se godi dandanes, ko mora njuno častljivo ime služiti često stremljenjem, ki so čisto nasprotna zgodovinskemu delu svetih bratov. Pisatelj najprej kratko označi dobo, v kateri se vrši igra, in razne verske in politične nazore, ki so živeli tedaj v Panoncih.

Dejanje je prav mojstrsko razporejeno. Sveta brata prideta ravno vsled tega do popolne veljave, ker pisatelj prikaže na odru samo veliki vpliv, ki izhaja od njihovih oseb. Gledalec vidi zgodbo Trudopolkove rodbine, a v svetlobi, ki prihaja od solnca svetih bratov. Jezik je jako lep, kratek, krepak. Igra je prav primerna za naše društvene odre in se bo lahko predstavljala tudi ob bolj skromnih tehniških sredstvih, ker obsega samo moške vloge in je prizorišče le dvoje: v Trudopolkovi sobi in pred njegovo hišo. Zato upamo, da bomo čestokrat gledali Sardenkovo igro na naših odrih. L.

Slovenska čitanka za prvi razred srednjih šol. Sestavila in izdala dr. Jakob Sket in Josip Wester. Četrta, predelana izdaja. V Celovcu, 1910. Cena trdo vezani knjigi 2 K. — Težko, da bi se vsakdo zavedal, kako nevspešno in nelahko delo je sestavljanje slovenskih čitank za srednje šole. Građiva je navidezno obilo, pa težko je izbrati zmeraj pravo; to enemu učitelju ni všeč, ono se zdi drugemu neprimerno, to zopet tretjemu premalo zanimivo; to je popolnoma naravno: kolikor glav, toliko misli. Tudi te moje vrstice naj se vzamejo za to, za kar jih dajem in kar je sploh vsaka kritika, stvarna ali nestvarna, mila ali nemila, anonimna ali psevdonimna ali s pravim imenom, za mnenje namreč posameznega človeka, ki se ravnotako lahko in še laže moti nego avtor. — Po obsegu je zdaj čitanka obilnejša od prejšnjih izdaj, kar je popolnoma prav: Wer vieles bringt, wird manchem etwas bringen. Opombe k posameznim berilom po zgledu Latzkejevih, Kummerjevih ali drugih nemških beril nerad pogrešam na koncu knjige, ker ne bi bile v kvar ne učencem, ne učitelju, saj je znano, da v prvih razredih slovenščine le prepogosto ne poučuje strokovnjak; pa tudi ta bi bil za to ali ono opombico hvaležen, ker bi mu močno olajšala pripravo. Seznamek beril po imenih pisateljev je pa prav hvalevreden. — V berilu samem mi razvrstitev (pesem, povestica, pesem, legenda, zgodovinska črtica, pesem itd.) ni všeč in tudi ne odgovarja novi metodi sestavljanja čitank. Berila se ne berejo povrsti, ampak zdaj tu, zdaj tam se vzame eno, menjaje po vsebini in obliki; izbor je pa mnogo olajšan,

če se združijo po vsebini in obliki sorodna berila v skupine s skupnimi naslovi: povesti, resne in šaljive, pravljice, pripovedke, legende, basni, domovina in svet, narava, življenje živali in rastlin itd. To načelo, že nekdanj v rabi, a zopet zavrženo, je zdaj zopet zmagalo in to — po pravici (Latzke, Kummer i. dr.). Drugače je to seve v nemških čitankah za Slovence, ker tam morajo slediti berila po gramatiških in stilistiških načelih in se morajo prebirati povrsti. Naj bi se izvedlo novo načelo tudi v novih zvezkih Sket-Westerjeve čitanke. Izbor beril je splošno boljši kot v prejšnjih izdajah, a se da še marsičemu prigovarjati. Ganglova „Slovenska zemlja“ (str. 4.) je proza brez poezije; po obliki, posebno po ritmu je nedostatna. Jenkova „Divja rožica“ (pravzaprav prost prevod iz Goetheja, str. 162.), Aškerčeve najnovejše pesmi (Petelin 197.), Črni maček 98.), so pregostobesedne, „Petelin“ in „Črni maček“ pa neprimerna za prvi razred, ker za satiro in ironijo v tem času mladina še ni dostopna; tudi najboljša hrana ni zanjo. To velja tudi za Stritarjeve basni „Netopir“ (21.) in „Oslova senca“ (130.). Tudi sicer bi se dalo to ali ono imenovati neprimerno, n. pr. Mažuraničeva „Slastna večerja“ (25.) dijak, ki prodaja knjige! — Stritarjevi „Živalski pogovori“ (Zajec in lisica 55., Konja v hlevu 107.) — ker so preveč refleksivni. — Najboljše blago so, po mojih mislih, izmed starih beril Erjavčevi sestavki, izmed novih Kettejeve basni, Zupančičeve pesmi in kaka Trdinova pripovedka. Čudim se pa, da iz Brinarjeve „Lisice zvitorepke“ ni nobenega sestavka, da je Meško nezadostno uporabljen („Čudovit slučaj“ se mi ne zdi najboljša stvar Meškova — za mladino!), enako Jurčič; Levstikove „Otroške igre v pesmicah“ pa se radi svoje krasne ritmike še posebno težko pogrešajo, saj je znano, da na mladino vplivajo najbolj one pesmi, ki imajo močno izražen ritem; pa tudi vsebinsko bi se jim sicer ne dalo prigovarjati; na jezikovno stran bi moral pomagati pač učitelj, saj za to je tukaj! — V splošno pa bo, kakor upam, knjiga prav porabljiva; končno sodbo bo govorila seveda — praksa, ki dozdaj, kakor znano, s Sketovimi čitankami ravno ni bila preveč zadovoljna; pisane predvsem za Celovec, pač niso bile najprimernejše za bolj slovenske zavode. Želimo novi izdaji boljše usodo! — Za prihodnje zvezke bi pa bilo morda dobro, če bi se sestavjalca še bolj kot dozdaj obračala za svet tudi na druge učitelje slovenščine, posebno ko pridejo na vrsto čitanke za višje razrede! Ivan Grafenauer.

Slovinsko-český slovník. — Slovensko-češki slovar. Sepsal Anton Zavadil. V Praze. Vydal J. Otto. — Ta slovar bo dobro služil Čehom, ki čitajo slovenske knjige, pa tudi Slovenec, ki hoče korespondirati češko, bo rad segel po njem. Natančno je označen pri vsaki besedi tudi naglas.

Janko Barlè: **Moj put na Volajsko jezero.** Preštampano iz „Prosvjete“. Naklada piščeva. Zagreb, 1910. Tisak Antuna Scholza. — Pisatelj popisuje svojo turo po Koroškem, ki se začneja v Ziljski dolini in vodi odtod v gore. Potopis je pisan jako živahno in pristrčno, včasih s pristnim humorjem. Pisatelj sam

pravi, da ni turist take vrste, ki bi se hotel strmo-glaviti, da bi se čitalo o njem po časopisih, tudi svojih dolgih nog noče kazati svetu in se bahati s planinskim cvetjem za klobukom. Ljubav do prirode ga vleče v alpe, koder se je hoče mirno navžiti in tudi svojim čitateljem podati nekaj tega prirodnega vžitka.

Janko Barlè: **Slika sv. Kummernisse u kapeli u Velikoj Mlaki.** Preštampano iz „Prosvjete“. Naklada piščeva. Zagreb 1909. Tisak Antuna Scholza.

VOJESLAV ŠOLA

podpredsednik bosensko-hercegovskega sabora

— Zbirajoč gradivo za zgodovino turopoljske cerkve je pisatelj našel v leseni kapeli sv. Barbare v Veliki Mlaki stare slike na deskah, s katerimi so stene obite. Eno izmed teh, ki predstavlja žensko podobo na križu, preiskuje pisatelj natančno in podaje zgodovinske podatke o svetnici, ki se časti zlasti med Nemci in Nizozemci. Pravi, da je to morda edina taka slika na Hrvaškem. Ime svetnici je Vilgefert ali Liberata.

Oxford English Dictionary. Vseučilišče v Oxfordu izdaje velikanski slovar, Oxford English Dictionary, podoben slovitemu francoskemu Dictionnaire, ki priča o bogatem besednem zakladu angleškega jezika. Kako orjaško je to delo, se more spoznati iz kratke statistike, ki jo o njem priobčuje organ od Oxford University Press: The Periodical, iz katerega povzemamo sledeče podatke: Pred kratkim je bil dovršen sedmi zvezek celega dela in je izšel del osmega. V tem sedmem zvezku se nahajajo z *O* in *P* pričenjajoče se besede. Vseh teh besedi je 48.870, o katerih vseh se obravnava. Pri 38.365 izmed teh besedi se nahajajo

citati, katerih število znaša 175.130. V vseh dosedaj izišlih zvezkih, ki obsegajo besede od *A* do *P*, se obravnava 160.519 važnih besedi, 40.440 manj važnih, 30.139 rednih in 33.819 slučajnih besednih zvez, vsega skupaj 264.917 besedi. Izmed važnejših besedi se jih uporablja 146.134, 11.194 je zastarelih, 3188 je pa tujk. Citatov je vsega skup 1.188.350. Najdaljši članek obravnava besedo „go“; obsega celih 35 1/2 stolpcev. Zatem pride beseda „put“, ki ima zelo številne zveze s predlogi. Tako je n. pr. za „put out“ navedenih 23, za „put up“ pa 35 različnih pomenov.

Upton Sinclair: **Džungel** (Močvirje). Povest iz chikaških klavnic. Avtorizirana slovenska izdaja, ki sta jo oskrbela J. Zaverčnik in I. Kaker. Založila „Slov. del. tisk. družba“ v Chicagi, Ill. 1910. — Brošure in časniki so se pogosto, vendar brez posebnega uspeha, pečali s strašnimi razmerami v chikaških klavnicah, takozvanih Stockyards. Ko pa je l. 1906. znani socialistični pisatelj Upton Sinclair objavil svojo povest: The Jungle, in brezobzirno razkril naravnost neverjetne razmere v onih klavnicah, je obrnil pozornost vse ameriške in tudi evropske javnosti na Chicago. Ta povest je v toliki meri vplivala na Američane, da

DR. VINCENC PULIŠIĆ
nadškof zadrski

niso, posebno v večjih mestih, mesece dolgo hoteli zavživati mesa. Le počasi in pod vplivom velikanske reklame, ki so jo uprizorili lastniki klavnic, so se zopet poprijeli mesne hrane. — „Džungel“ je sicer bolj znan kakor ostala pisateljeva dela, v umetniškem oziru pa je mnogo manj vreden. Podobne tendenčne knjige so morda dobre v dosego potrebnih reform, ne morejo pa imeti trajne vrednosti. *J. M.*

